

ningssiffror för de närmast föregående åren saknas. Anmärkningen att tidningarnas gemensamma redaktör fr.o.m. 1906 kopisten Werner Fabian Blomqvist inte var journalist är förvisso helt riktig, men tjänstemän med publicistiska bisysslor fanns det gott om i sekelskiftets Finland, en statlig tjänst eller ett ämbete uteslöt ingalunda en journalistisk gärning.

Bokens bildval är lyckat och bildtexterna kompletterar på ett förträffligt sätt texten. Samtidigt förfäktar det aktuella bildvalet den officiella tidningens roll av en slags samhällsspegel. Bilderna anknyter nämligen till den samhälleliga utvecklingen (strukturuomvandlingen med dess många problem, flykten från landsbygden, miljöaktivismen etc.).

I porträttkollaget över de officiella tidningarnas redaktörer saknas fem redaktörers porträtt. Åtminstone av Johan Mathias Kalm (1878–1885) skulle ett sådant ha funnits tillgängligt, t.ex. i matrikeln över Svenska Lyceum i Uleåborg, där Kalm verkade som lektor i grekiska.

Slutintrycket av Pietiäinens korta historik över Officiella Tidningen är enbart positivt. Hans analyser är exakta och träffande och man kan helt instämma med honom i att tidningen fungerar som ett slags "nödens apostel" och i sina spalter genom bl.a. sin protestlista, sina kungörelser och sina meddelanden om dödförklaringar på ett närmast kargt sätt förtäljer om det finländska samhället och dess verklighet.

Lars-Folke Landgren

Odins korpar

Robert G. Picard, *The Ravens of Odin. The Press in the Nordic Nations*. Iowa State University Press 1988. 153 sid.

Robert G. Picard, som författat förenämnda arbete från 1988 om dagspressen i de nordiska länderna verkar som biträdande professor vid avdelningen för masskommunikation vid Emerson College i Boston. Undersökningen tillägnas minnet av Lars-Erik Carpelan (1913–87) för dennes insatser i finländsk och svensk journalism.

Bokens titel *The Ravens of Odin* anspelar på de två korparna Hugin och Munin i den fornnordiska gudasagan, vilka sittande på Odins skuldror rapporterade om allt de sett under sina flygturer utanför

Valhall. De nordiska dagstidningarna förliknas sålunda vid dessa korpar.

Picard, som tidigare forskat i bl.a. rikssvensk dagspress, har indelat undersökningen i två delar. Den första, "Creation and Growth of the Press", som behandlar pressens historia, utgör en jämförande studie i dagspressens innehåll och miljö i såväl socialt, ekonomiskt som politiskt hänseende. Del två (Present-Day National and Regional Newspapers) presenterar en översikt av de största dagstidningarna i Norden.

För Finlands del är det att beklaga att författaren inte hunnit ta del av *Suomen Sanomalehdistön Historia*, som utkom i november i fjol. Han har visserligen idkat samarbete med bl.a. Tidningarnas Förbund, men bokens källförteckning är för Finlands del oförlåtligt knapp, delvis på grund av att Picard nästan enbart använt sig av engelskspråkig litteratur. Således saknas samtliga presshistoriska undersökningar av så tunga namn som Torsten Steinby och Päiviö Tommila (förutom en artikel som den sistnämnde år 1982 skrivit tillsammans med Raimo Salokangas). Man söker således förgäves efter bl.a. Steinbys på engelska utgivna verk om tidningspressen i Finland, *In quest of Freedom*. För det övriga Norden torde dock bibliografen vara mera representativ.

Bland de 64 boktitlarna i källförteckningen (som därtill omfattar tre sidor artiklar), finns endast två finländska undersökningar, nämligen en masskommunikationsundersökning av Yrjö Ahmavaara m.fl. (1971) och Max Jakobsons *Finland Survived* (1984). Dessutom förekommer tre utländska arbeten om Finland (Derby, Irwin och Kirby). I fråga om artikelmaterialet är Finland något bättre representerat.

Det historiska avsnittet om dagspressen i Norden får av ovan nämnda anledning en viss slagsida åtminstone vad Finland beträffar. Den finländska dagspressen före första världskriget tillägnas c:a fyra sidor och framställningen är även som översikt mer än lovligt ytlig. *Helsingfors Dagblad*, den första sjudagarstidningen i Norden, och ett av förra seklets viktigaste pressorgan i vårt land, kvitteras med en enda mening: "A third political group, the Liberal Party (?), started Helsingfors Dagblad in 1862 to serve its needs." Det jungfennomanska *Uusi Suometar* får ungefär lika mycket utrymme. *Helsingin Sanomat*, med en spridning på 450.000 ex. i dag, omnämns överhuvudtaget ej förrän på sidan 69, då pressens ekonomi behandlas (förutom i en tabell över de mest spridda tidningarna i Norden, där tidningen intar andra platsen efter *Expressen*).

Picard behandlar inte heller nygrupperingen av partikonstellationerna efter inbördeskriget, vilken gav upphov till många nya pressorgan. För Sveriges del fäster man sig vid att t.ex. *Nya Dagligt Allehan-*

da, som C.F. Dahlman på 1850-talet omskapade till en stor liberal tidning, ej heller omnämns i texten.

Kapiteln om dagspressens natur, dess frihet och ekonomi är bokens mest givande. Analyserna är klara och slutledningarna de rätta, t.ex. angående den finländska tidningspressens utveckling mot en allt mera oberoende politisk status. Picard behandlar också aktuella problem och frågeställningar inom finländsk dagspress, t.ex. självcensuren och president Koivistos kritik av pressen och dess 'lämlar'.

Del två, som presenterar de olika ländernas största tidningar upp tar totalt 48 organ, varav tolv svenska, lika många danska och finländska samt sju norska och fem isländska. Finland representeras av de riksomfattande *Helsingin Sanomat*, *Hufvudstadsbladet*, *Uusi Suomi* och eftermiddagstidningarna *Iltasanomat* och *Iltalehti*. Av de regionala tidningarna är *Aamulehti*, *Etelän Suomen-Sanomat*, *Kaleva*, *Keskisuomalainen*, *Savon Sanomat*, *Turun Sanomat* och *Vaasa* företrädda. Däremot omnämnes inte den övriga svenskspråkiga dagspressen, representerad av t.ex. *Vasabladet* och *Åbo Underrättelser*, den äldsta ännu utkommande reguljära tidningen i vårt land. Bilden av den finländska tidningspressen blir sålunda onödigt slät.

Boken präglas av en viss inexakthet och läsaren får det intrycket att författaren tyvärr inte helt behärskar området. Picard blandar t.ex. ihop *Åbo Morgonblad* och *Tidningar utgifne af ett sällskap i Åbo* och påstår att den förstnämnda skulle ha utkommit på 1770-talet (eller är det blott fråga om en felskrivning?). Och om professor Zachris Topelius faktiskt hade startat *Helsingfors Tidningar* år 1829, så skulle han säkert som 11-åring ha varit världens yngste tidningsman. Man frågar sig också om karakteristiken av honom som "Finlands H.C. Andersen" är helt modern. *Hufvudstadsbladet* kan ej heller under August Schaumans tid 1864–1885 anses ha varit organ för det svenska partiet, som ju först uppkom under 1882-års lantdag. *Hbl* strävade tvärtom under Schaumans ledning att vara en oberoende omnibusavis, och således läsbar för envar.

De många felskrivningarna och -stavningarna irriterar likaså. Finlands äldsta tidning kallas "Ett Tidninge Utgifne af. . .", *Morgonbladet* blir Morgonblad, Woldemar blir Woldeman, riksdagen kallas Edhuskunta o.s.v. Andra exempel är Ahmavarra, Surkka, Solokangas, joukkoriedotus etc. Vi skall dock inte lägga sten på börda, ty finskan är ju ett erkänt svårt språk.

Picards arbete, som trots ovannämnda anmärkningar väl fungerar som en översiktlig presentation av dagspressen i de nordiska länderna, är ett lovvärt försök till analys av en press, som, trots interna olikheter, i mångt och mycket haft att kämpa med likartade problem i det förgångna. För Finlands del konstaterar Picard träffande att "Finnish papers traditionally had been less critical of national leaders

and public policies than the press of other nations, but that tradition is changing." Han pekar även på de finländska förläggarnas progressiva inställning till den nya tekniken, vilket besparat dem samma svårigheter som förekommit i t.ex. Danmark under de senaste åren.

Lars-Folke Landgren